Vlaams Mensenrechten Instituut

Palestina: Vlaams Mensenrechteninstituut roept op tot actie en aandacht voor mensenrechtenschendingen wereldwijd

Het Mensenrechteninstituut in de Palestijnse gebieden, de Onafhankelijke Commissie voor de Mensenrechten (Independent Commission for Human Rights, hierna: ICHR), heeft recent een dringende oproep gedaan aan nationale mensenrechteninstellingen wereldwijd[1]. Zij vragen aandacht voor de desastreuze humanitaire situatie in de Gazastrook en verzoeken ons om de beleidsmakers aan te zetten tot actie. Het Vlaams Mensenrechteninstituut (VMRI) wil gehoor geven aan dit verzoek.

Het Vlaams Mensenrechteninstituut veroordeelt ten sterkste de vastgestelde mensenrechtenschendingen, de schendingen van het internationaal humanitair recht en de oorlogsmisdaden in dit conflict. De huidige situatie in de Gazastrook is onverzoenbaar met respect voor de menselijke waardigheid. Tegelijk veroordeelt het Instituut de Hamas-aanslagen, in het bijzonder die van 7 oktober 2023. Concreet roept het Instituut op tot een onmiddellijk staakt-het-vuren, de onvoorwaardelijke vrijlating van alle gijzelaars en volwaardige toegang tot humanitaire hulp voor de inwoners van de Gazastrook.

Bovendien roept het Instituut de Vlaamse regering op om, binnen haar bevoegdheden, te doen wat kan om de huidige mensenrechtenschendingen te beëindigen en nieuwe schendingen te voorkomen. Vlaanderen beschikt immers over een aantal relevante bevoegdheden, onder meer inzake onderwijs en onderzoeksinstellingen, buitenlandse (wapen)handel en de decretale omkadering van zijn ontwikkelingsbeleid. Verder beschikt Vlaanderen over mogelijke drukkingsmiddelen in de context van internationale verdragen en samenwerkingsakkoorden, de deelname aan de Belgische coördinatie voor multilaterale (mensenrechten)instellingen, alsook de standpuntbepaling voor het externe beleid van de Europese Unie. Het instituut vraagt de Vlaamse Regering in dat kader om alle mogelijke maatregelen te nemen of te ondersteunen ter bescherming van de fundamentele rechten van de bij dit conflict betrokken burgerbevolking.

Het Vlaams Mensenrechteninstituut wijst op de ‘Visie op de toekomst van de Europese Unie’ die door de Vlaamse Regering werd aangenomen op 9 mei 2025. Daarin wordt “respect voor gedeelde Europese normen, waarden, rechten, vrijheden en mensenrechten” naar voren

[1] Tekst beschikbaar op : https://www.ichr.ps/public/page/124801

geschoven als een prioritair aandachtspunt voor de EU. De visietekst stelt dat de EU “actief de krachten [moet] bundelen met de Raad van Europa en andere internationale partners als hoeder van de democratie, de mensenrechten en de rechtsstaat. Met een pan-Europees lidmaatschap reikt die samenwerking verder dan de EU-grenzen en versterkt ze de invloed in buurregio’s. Dat moet een krachtige synergie met daadwerkelijke impact creëren. Ook binnen de VN moet de EU een voortrekkersrol opnemen om democratie en mensenrechten te verdedigen”[2].

Het consequent opnemen van deze inspanningsverbintenis laat Vlaanderen allicht ook toe om eventuele overheidsaansprakelijkheid voor betrokkenheid bij mensenrechtenschendingen in Gaza te voorkomen. In zijn rechtspraak heeft het Internationaal Gerechtshof immers erkend dat deze ook door stilzwijgende steun kan worden opgelopen[3].

Het lopende Associatieverdrag met Israël is een concreet drukkingsmiddel waarover de Europese Unie beschikt. De Unie heeft zelf reeds mogelijke mensenrechtenschendingen door Israël vastgesteld. Op 20 juni 2025 presenteerde de Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO) zijn evaluatie van het Associatieverdrag tussen de EU en Israël. Volgens persberichten[4] bevat die evaluatie sterke aanwijzingen dat Israël de mensenrechten ernstig schendt. Binnen de Europese Unie zal hierover de komende dagen een vervolgdiscussie plaatsvinden, hetgeen de urgentie verhoogt. In het kader van het Associatieverdrag zijn er onder meer economische en academische samenwerkingen met Israël. Het opschorten van die samenwerkingen zou een gepast middel kunnen zijn om druk te zetten op Israël. Daarvoor is binnen de Europese Unie een gekwalificeerde meerderheid nodig, geen unanimiteit[5].

Israëlische instellingen participeren momenteel samen met Vlaamse instellingen in onderzoeksconsortia die door de Europese Unie gefinancierd worden. Omwille van die participatie hebben de Vlaamse universiteiten recent gewezen op het belang van de mensenrechtenclausule in het Associatieverdrag. Zij dringen er, middels de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), bij de Europese Commissie en de lidstaten op aan om het Associatieverdrag op te schorten[6]. Bovendien vragen ze om een helder mensenrechtenkader voor alle Europese onderzoeksprogramma's, zowel wat betreft de inhoud als de keuze van

---

[2] Tekst beschikbaar op : https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/75971
[3] Zie Internationaal Gerechtshof 19 december 2005, *Armed Activities on the Territory of the Congo (Dem. Rep. Congo v. Uganda)*, beschikbaar op : https://www.icj-cij.org/case/116
[4] Zie onder meer: https://www.reuters.com/world/middle-east/there-are-indications-israel-breached-eu-agreement-blocs-foreign-policy-arm-says-2025-06-20/ en https://www.theguardian.com/world/2025/jun/20/what-next-eu-indications-israel-breach-human-rights-obligations
[5] Zie: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2025/772892/EPRS_ATA%282025%29772892_EN.pdf
[6] https://vlir.be/nieuws/appeal-suspend-association-agreement/

partners van het onderzoek. Het Vlaams Mensenrechteninstituut deelt de bezorgdheid van de universiteiten en pleit ervoor de implementatie van het verdrag te herzien.

Tot slot roept het Vlaams Mensenrechteninstituut op tot bredere internationale aandacht voor mensenrechtenschendingen die momenteel minder in de schijnwerpers staan. Situaties zoals in China, Soedan en Nagorno-Karabach blijven onderbelicht. Ook de mensenrechtelijke gevolgen van de oorlog in Oekraïne verdienen blijvende aandacht. Enkele dagen geleden heeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) Rusland veroordeeld voor systematische schendingen van onder meer het recht op leven, het recht op vrijheid en veiligheid en het verbod op foltering[7]. Dit onderstreept opnieuw de noodzaak van een internationale rechtsorde gebaseerd op mensenrechten. En van een krachtig optreden tegen mensenrechtenschendingen, waar ter wereld ze zich ook voordoen.

---

[7] Europees Hof voor de Rechten van de Mens (Grote Kamer), 9 juli 2025, beschikbaar op: https://hudoc.echr.coe.int/fre-press?i=003-8279860-11657986